

ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR CA FENOMEN SOCIO-CULTURAL

L'ENSEIGNEMENT SUPÉRIEUR COMME PHÉNOMÈNE SOCIO-CULTUREL

Veronica ROBU,
doctorandă, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău
Sofia CĂPĂȚÎNĂ,
doctorandă, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău

Aux dernières décennies en lumière de l'humanisation de l'enseignement de plus en plus se met en évidence la méthode individuelle-orientative qui détermine l'essence du contenu de l'enseignement. Certains chercheurs considèrent comme contenu de l'enseignement l'adaptation pédagogique du système des connaissances et des compétences à la pratique de l'activité créatrice et à la pratique de l'attitude émotionnelle de la volonté qui donne la possibilité de former la personnalité, capable garder et à développer la culture matérielle et spirituelle de la société. Une telle méthode assure la liberté de choisir le contenu de l'enseignement en but de satisfaire les besoins de l'instruction spirituelle et culturelle.

Metoda individual-orientativă a învățămîntului e înțeleasă, pe de o parte, ca o mișcare continuă de idei și experiență a învățămîntului în dezvoltare, pe de altă parte, ca o stabilire calitativă a sistemului nou de învățămînt, format în condițiile unui nou sistem social, democratic și uman.

De aici învățămîntul adevărat se prezintă nu ca o cale de intrare a omului în viața socio-umană complicată, dar mai întâi ca o metodă de integrare a omului în chipul „eu” prin interiorizarea valorilor culturale, cât și a celor sociale, prin însușirea sa ca personalitate. De aceea scopul comun al învățămîntului determină și creșterea omului de cultură, unde cultura ocupă un loc esențial în dezvoltare.

Sistemul cultural este considerat un produs al acțiunii și un factor ce condiționează elementele viitoarei acțiuni.

Pot fi relevate mai multe definiții ale termenului **cultură**. Astfel, cultura

- ▼ „furnizează răspunsuri pentru toate acțiunile individului asupra problemelor vieții; oferă mijloace de interacțiune cu mediul înconjurător; aduce liniște individului și îl orientează într-un ansamblu de tradiții religioase și folclorice; este influența mediului ambiant” [3, p.150];
- ▼ este „sistemul de valori și norme” [9];
- ▼ reprezintă „totalitatea valorilor materiale și spirituale

- create de omenire și a instituțiilor necesare pentru aceste valori; faptul de a poseda cunoștințe variate în diverse domenii: totalitatea acestor cunoștințe; nivelul ridicat de dezvoltare intelectuală spre care tinde cineva” [5, p. 248];
- ▼ constituie „sistemul de valori, convingeri, tradiții și norme de comportament comune, unice pentru un anumit grup de oameni; programarea colectivă a minții umane care diferențiază membrii unui grup uman de cei ai altui grup; un sistem de valori susținute de un colectiv” [7, p.112];
 - ▼ cumulează „totalitatea modelelor comportamentale social-transmise, artele, credințele, instituțiile și toate celelalte produse ale muncii oamenilor, raționamentele caracteristice pentru comunitate sau populație; stilul experienței sociale și artistice ce aparține societății sau clasei” [1, p.321];
 - ▼ nu este altceva decât modelul integrat al comportamentului uman, care include felul de a gândi și a vorbi, de a acționa și a făuri; acest model ține de competența individului de a învăța și transmite cunoștințele acumulate generațiilor viitoare;
 - ▼ ar putea fi definită ca fiind dezvoltarea spirituală a omului prin intermediul cunoștințelor, instruirii, educației estetice și morale;
 - ▼ îmbină „relațiile (cu caracter de angajament al organizațiilor și oamenilor pentru a avea încredere unul în altul în măsura în care să poată activa împreună) și valorile care afectează substanțial comportamentele” [10, p.42];
 - ▼ este „ansamblul format din sisteme de reprezentări, sisteme normative, sisteme de expresii și sisteme de acțiuni” [8, pp. 16-17];
 - ▼ prezintă „transmiterea de la o generație la alta, prin intermediul predării și imitației, a cunoștințelor, valorilor și a altor factori care influențează comportamentul” [4, p.2].
- Această listă este deschisă și poate fi completată continuu deoarece lumea înconjurătoare este lumea culturii. Obiectele de muncă și mijloacele de transport, invențiile tehnice și descoperirile științifice, limba și scrișul, operele de artă și normele morale, operele filosofice și sistemul politic al conducerii, coduri de drept și credințele religioase, metodele de învățământ spre educație, sănătate, tradițiile și ritualurile – toate acestea sunt inițiative ale activității umane.
- Lumea contemporană se deosebește printr-o deosebită concentrare, dinamism, tendințe și poziții alternative. Cultura posedă un mare potențial în căutarea înțelegerii, în accentuarea valorilor social-umane.
- Contrapunerea diferitor metode la definirea culturii oferă posibili-

tatea determinării conținutului și structurii ei. Sunt diferite aspecte însă cele mai importante sunt atitudinea profundă, conștiințioasă, respectabilă față de moștenirea trecutului; capacitatea însușirii creative; perceperea și transformarea realității într-o sferă sau alta a muncii și relațiilor socio-umane.

Complicitatea și înțelegerea multiaspectuală a noțiunii de „cultură” redă bogăția materială și spirituală, ce au fost create de om în milenii. Marea majoritate a cercetătorilor contemporani afirmă că, în calitate de mijloc (metodă) de conviețuire umană *cultura* este, în același timp, și *un proces* (în forma unei activități materiale și spirituale a omului), precum și *un rezultat* (produs al acestei activități, ce formează mediul complicat artificial, redând atitudinea omului și societății față de natură).

Trebuie de remarcat că anume *cultura* ajută la transmiterea informației de la o generație la alta și este un schimb al supraviețuirii comunității omenești, altfel fiecare generație ar trebui să rezolve aceleași probleme. Prin prisma aceasta învățământul este nucleul în jurul căruia se integrează toți parametrii vizați.

Tradiția istorică tratează învățământul ca formă a cuvântului. În sec. al XIX – lea acest cuvânt corespundea în întregime termenului (germ. *Bildung*) și însemna „formarea chipului” (spiritual sau trupesc). Cu acest sens l-a introdus în știința pedagogică elvețianul Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827). Învățământul

mult timp nu a avut un conținut bine determinat și până în prima jumătate a sec. al XIX – lea era ca un sinonim al educației. Până în sec. al XVI – lea în legile germane și în literatura pedagogică nu se întâlnește cuvântul *Bildung* („învățământ”), dar figurează numai cuvântul „*Lehre*” și „*Erziehe*” (educație). Mai târziu acest termen a început să capete un sens specific terminologic și să fie legat cu instruirea, prezentând influența sa formativă asupra personalității.

Această componentă ce se referă la intelect, la gândirea omului, la cunoștințele și conduita sa din mediul exterior, merită denumirea de „*învățământ*”, iar ceea ce arată lumea lăuntrică a omului (convingerile, voința, calitățile și alte caracteristici ale personalității) este „*educație*”.

Cu toate diferențele abordării și determinării, învățământul rămâne un aspect important al culturii, dar uneori aproape că este un sinonim al culturii. Învățământul și cultura sunt strâns legate și nu există unul fără altul. Și dacă cultura reprezintă toate valorile materiale și spirituale (morale), făurite de om, atunci învățământul contemporan, din punctul de vedere al rolului său în viață, poate fi determinat ca fiind un aspect special al vieții omului, în care se formează condițiile externe și interne pentru dezvoltarea personalității în procesul deplorării valorilor culturale. Mai mult ca atât, dacă învățământul este una dintre principalele condiții a reproducerii și dezvoltării culturii,

atunci noi trebuie să-l privim în calitate de cultură.

Cultura ce se dezvoltă pentru auto-realizarea omului cu ajutorul învățământului poate să capete o formă, un conținut și o tehnologie. În acest sens, învățământul este un mijloc de atașare la cultură. În viziunea lui Jinga I., învățământul trebuie să „integreze cultura, să fie ca minimum translatorul ei și chiar poate factorul dezvoltării” [6].

Sistemul învățământului superior dă culturii în primul rând, lărgirea spectrului absoluților culturali; în al doilea rând, accesibilitatea valorilor spirituale pentru omul ce posedă „limbajul culturii”; în al treilea rând, suma algoritmilor pentru reproducerea culturii contemporane și viitoare. Învățământul întotdeauna se dezvoltă și se determină cu un tip corespunzător de cultură.

Considerăm că pentru sistemul de învățământ este necesară componenta culturologică pentru a integra științele umaniste răslețite într-un tot al viziunii lumii, a omului, a culturii.

Ținând cont de cele relatate anterior, putem afirma că învățământul îndeplinește funcțiile **socială și culturală**. **Funcția socială** a învățământului este strâns legată de procesele socializării personalității, ce apar în momentul însușirii de către om a sistemului de cunoștințe, de norme și valori, ce-i permite să activeze în calitate de membru al societății, precum și de experiența socială pe care omul o acumulează în baza propriilor valori și orientări. **Funcția culturală** a învățământului

constă în utilizarea culturii deja acumulate în scopurile socializării individului. Datorită legăturii strânse a acestor două funcții vom percepe *învățământul* ca fiind *un fenomen socio-cultural*, de unde și termenul de „*socio-cultural*” [2, p.45].

Învățământul, orientat în general spre viitor, este acea sferă de bază, prioritară, de care depinde formarea personalității în societatea democratică, capabilă să construiască conștient viața personalității, luând în considerație tradițiile poporului său, morala, dreptatea socială și responsabilitatea, patriotismul, stima față de alte popoare, cu condiția înțelegerii personalității în baza competenței înalt profesionale.

Personalitatea interacționează cu cultura în trei componente importante:

- asimilează cultura, fiind obiectul acțiunii culturale;
- funcționează în mediul cultural ca un purtător ce exprimă valorile culturale;
- făurește cultura, fiind subiectul creației culturale.

În continuare eșalonăm unele **principii socio-culturale ale învățământului superior**:

- accesul dezvoltării personalității într-un mediu cultural;
- principiul organizării orientate spre mediul cultural al instituției de învățământ;
- diversitatea dezvoltării și autodeterminării culturale a studentului;

- principiul mediului cultural al instituției de învățământ.

În legătură cu aceasta, trebuie să urmeze aceeași direcție caracterul obiectivelor educaționale și metodele de instruire, bazate pe experiența culturii și învățământului în societatea contemporană.

În acest context, menționăm că problemele ce țin de înțelegerea învățământului ca un fenomen socio-cultural pot fi rezolvate prin prisma omului ca subiect principal al activității de instruire. Obiectul însușirii în sistemul învățământului se transformă într-o experiență socială privită de pe poziția realizării culturii.

Transmiterea culturii presupune nu numai activitatea omului în acumularea de cunoștințe ci și în

formarea competențelor personalității, să însușească și să folosească realizările culturii pentru rezolvarea problemelor sociale și personale, de asemenea integrarea lor cu mediul social existent, posibilitățile potențiale ale instituțiilor de învățământ prin care astăzi într-o măsură mare are loc integrarea în cultură.

Reieșind din acesta, considerăm real la etapa actuală de prevăzut ***învățământul ca un proces special organizat în dezvoltarea competențelor personalității ce se bazează pe însușirea, primirea și folosirea realizărilor culturale în rezolvarea problemelor sociale și individuale ca un rezultat calificat al acestui proces, arătat prin învățătura unui om concret.***

Bibliografie

1. *American heritage Dictionary*, Boston, Houghton Mifflin, 1976.
2. Belcianu I. A., *Geneza culturologiei românești*, Iași: Junimea, 1974.
3. Benngadi R., *Un emigrant peut cacher un autre*, Toulouse, Anpace, Privat, 1986.
4. Boyd R., Richerson P. I., *Culture and the Evolutionary Process*, Chicago, University of Chicago Press, 1985.
5. *DEX al limbii române*, Ediția a II-a, Univers Enciclopedic, București, 1996.
6. Jinga I., *Conducerea învățământului. Manual de management instrucțional*, București, EDP, 1993.
7. Konstantinov N.A., Medânski E.N., Șabaeva M.F., *Istoria pedagogiei. Manual pentru institutelor pedagogice*, Chișinău, Editura pedagogică de Stat a RSS. Moldovenești „Școala Sovietică”, 1958.
8. Kubr Milan, *Management consulting. Manualul consultantului în management*, București: AMCOR, 1992.
9. Ruști D., *Enciclopedia culturii umaniste (religie, literatură, filozofie). Pentru oamenii grăbiți*, București: Niculescu, 2004.
10. Tănase Al., *Introducere în filosofia culturii*, București: Editura Științifică, 1968.